

UNA NECRÒPOLIS ROMANA AL POBLAT IBÈRIC DE LA CADIRA DEL BISBE DE PREMIÀ DE DALT?

Ramon Coll Monteagudo

Regidoria de Cultura

Ajuntament de Premià de Mar

El poblat ibèric de la Cadira del Bisbe es troba a la part de solana de la serralada de Sant Mateu, poc més amunt del nucli urbà de Premià de Dalt, entre les cotes 215 i 270. Les seves coordenades UTM són: Y 4595670/4595850; X 444750/444900; Z 215/267,5, segons el mapa topogràfic de Catalunya, full 393-3-4 (Barcelona 1999). L'accés al jaciment és fàcil des de la riera de Premià, agafant després l'anomenat Camí de la Costa, que passa fregant-lo per la seva dreta. Visualment, domina pràcticament tota la vall que s'estén al seu dessota on, actualment, es troben les poblacions de Premià de Dalt i de Premià de Mar. Són igualment visibles les planes de Vilassar de Mar i, una mica més enllà, l'inici de les de Mataró (fig. 1).

En l'actualitat, aquest *oppidum* ibèric es troba excavat tan sols en una part molt minsa, essent parcialment visitable. Presenta evidències de materials datables entre començaments del segle VI aC i el 40-30 aC, amb un interessant moment preibèric encara mal conegut i que, provisionalment, ha estat datat durant la I edat del ferro (COLL 2004, 81-84; sobre la problemàtica general de la Cadira del Bisbe pot consultar-se COLL-MONTLLÓ-BOSCH 2003-2004, 161-211; COLL 2004, 94-130).

La història d'aquest interessant jaciment és, malauradament, també desgraciada, havent hagut de patir nombroses destruccions per part d'empreses i persones que volien urbanitzar l'indret anys enrere (COLL 2004, 94 i ss., amb bibliografia anterior). Havia estat descobert l'any 1929 per Joaquim Folch i Torres.

El senyor Felicià Xarrié de Premià de Dalt –fuster i posterior jutge de pau de la població– acompanyà Folch i Torres en les primeres excavacions fetes en la Cadira del Bisbe. A la seva ploma devem una

descripció de les circumstàncies de la troballa, que aquest autor redactà anys després i que ja ha estat reproduïda en algunes ocasions (COLL 1988, 47-56; COLL i altres 1997, 5-6; COLL 2004, 43). S'hi descriuen els primers treballs arqueològics i els primers paral·lels arquitectònics amb altres poblats ibèrics que aleshores els especialistes dugueren a terme. Atès el seu valor documental, en transcrivim alguns fragments:

«...jo puc testimoniar la troballa, era que un dia, treballant de fuster a casa seva [vol dir d'en Joaquim Folch i Torres], féu indicació que jo anés a trobar el senyor Joan Marí¹ per fer una petita excavació allà al Turó Bonavista, amablement cedit al parlar del senyor Folch, que era el vertader demandant. Complert l'encàrrec era el seu primer convidat per fer o ajudar a la tarea quan entregant-me una magalla i una pala ens dirigim al lloc cedit verbalment pel senyor Marí.

Ja en ple terreny va desplegar certs plànols i contemplant la perspectiva i posats al lloc del petit Turó anomenat segons el plànol "Turó Bonança" vàrem començar amb la magalla a picar terra i ell amb la pala treia la sorra errant-se sols un pam, que ja eren unes grosses parets trobades obrint una llargada de dos metres de la cara interior de l'edifici i també de l'exterior, i uns vuitanta centímetres de fondària. Era per veure la confecció: amb una paleta de pintor netejàvem i políem les juntes per veure-les i fotografiar-les (...) Quedant fet el treball de bon retratista és com foren ensenyades a Pere Bosch-Gimpera i també al mestre Dr. Serra Ràfols, els dos feren comparació igualada a la publicació en 1908 per Ferran de Sagarra i Ciscar en el Butlletí de Bones Lletres, p. 88, tom II, que així s'obtingué la seguretat del nostre Poblament Ibèric del Turó Bonança (...) La nota rellevant era orientar el poble que era descoberta una joia primordial per al començament de nostra història, descoberta pel Director de l'Institut d'Estudis Catalans en Joaquim Folch i Torres en el mes de maig de 1929, perquè el poble en guardi respecte».

Poc abans de la guerra civil, en els anys 1934-1935, el senyor Marià Ribas Bertran de Mataró pogué recollir superficialment a la Cadira del Bisbe alguns materials arqueològics, que foren ingressats al Museu Municipal de Mataró. Actualment es troben perduts, però es conserven els diaris de l'època: són les *Notes d'arqueologia de camp*, antecedent directe d'una de les més conegudes obres d'aquest investigador (RIBAS 1952) i també alguns dibuixos i descripcions. Marià Ribas era un arqueòleg extremadament primmirat amb les dades tècniques que anotava, a més d'un excel·lent dibuixant.

En carta datada el 18 de maig de 1990, adreçada a l'autor d'aquestes línies, Marià Ribas tingué l'amabilitat de facilitar-nos del seu arxiu còpia d'una sèrie de fitxes que contenen material arqueològic dibuixat per ell,

procedent del poblat ibèric de la Cadira del Bisbe, cosa que novament li volem agrair des d'aquí. Havia estat recuperat pel mateix Marià Ribas abans de la guerra civil del 1936-1939, tal i com consta en una posterior comunicació, corresponent al dia 31 de maig de 1990, on concretament ens deia que «la informació gràfica que li vaig proporcionar és d'uns fragments trobats ja fa més de 50 anys, que els vaig entregar al Museu de Mataró...» (fig. 2, a dalt).

En les *Notes d'arqueologia de camp* trobem les següents dades sobre el poblat ibèric de la Cadira del Bisbe:

«Nº 152. Pre-romà. Cadira del Bisbe. Serra de Sant Mateu estenent-se cap al Turó del Bon Jesús i el Turó d'En Colomer, en preferència les vessants de cara a migdia es troben restes escampades de ceràmica ibèrica i campaniana i algunes restes molt desfetes de parets que segurament són ibèriques. També es troba algun fragment de ceràmica romana, especialment trossos d'àmfores i algun tros de teula».

Curiosament, i és el motiu d'aquesta comunicació, en les mateixes notes observem una altra anotació que fa referència al Turó Bonavista:

«Nº 154. Turó Bonavista. Troballa d'algunes sepultures de teules i ceràmica romana ordinària».

En la mateixa pàgina hi ha una anotació posterior, feta segurament durant la preparació de l'edició d'*El poblament d'Ilduro*, on es llegeix «Ent(erraments) prop de St. Mateu», la qual cosa coincidiria a grans trets amb la situació del Turó Bonavista (fig. 1).

Marià Ribas també cita l'existència de restes ibèriques en llocs ja una mica allunyats del poblat de la Cadira del Bisbe, però que tenen el seu interès atesa l'època a la qual es diu que pertanyen:

«Nº 155. Turó del Mal Temps i Turó de la Salve Regina. Existeixen restes molt desfetes d'habitacions ibèriques, trobant-s'hi ceràmica com la dels poblats ibèrics. Hi ha algunes coves que també deuen ésser del mateix temps. Possiblement és una continuació de la Cadira del Bisbe».

Tornem ara al Turó Bonavista. Posteriorment a la redacció de les *Notes d'arqueologia de camp*, Ribas va publicar aquesta referència, simplement esmentant l'existència de tombes (indeterminades) de *tegulae* (RIBAS 1952, núm. 121), inequívocament d'origen romà. Aquesta afirmació fou seguida posteriorment per Josep Estrada (ESTRADA 1969, núm. 181) i per Marta Prevosti (PREVOSTI 1981, 109).

El Turó Bonavista és aquella petita elevació que hi ha per sota del Turó dels Dos Pins, és a dir, on hi ha la muralla i algunes altres restes del poblat ibèric de la Cadira del Bisbe, les primeres que foren descobertes a l'any 1929 (fig. 1). I allà, que sapiguem, mai no s'han documentat arqueològicament tombes de *tegulae* romanes. Per tal de treure'n l'entrellat, anys enrere havíem parlat amb el mateix Marià Ribas, que no recordava aquests fets, tot i estar segur que, si n'havia pres nota, així deuria ser. També vam parlar amb el senyor Pau Ubach, que formava part del Grup Arqueològic de Vilassar de Dalt, que havia excavat aquells indrets abans de la guerra civil i en la dècada de 1940, el qual no recordava aquestes troballes. Tampoc no les recordava el senyor Josep M. Nuix, que va dirigir la campanya de 1973 a la Cadira del Bisbe, quan s'intentà urbanitzar aquest sector aleshores. Ens manifestà que allà no s'havia exhumat cap material que es pogués considerar plenament romà.

Atesos els nostres actuals coneixements, cal concloure amb dues possibilitats:

1a) En Marià Ribas s'equivocà i situà les tombes de *tegulae* erròniament al Turó Bonavista, quan en realitat es trobarien en un altre lloc. Però, coneixent la rigorositat d'aquest investigador, dubtem d'aquesta possibilitat. Sí que en alguna ocasió va cometre algun lleu error en confondre's de terme municipal (per exemple, situar el jaciment de Santa Anna a Premià de Mar, error comprensible si tenim en compte que aquest municipi es troba molt proper), però pensem que difícilment s'equivocaria en una cosa tan concreta com és situar una troballa arqueològica.

2a) Les tombes de *tegulae* estarien, efectivament, al Turó Bonavista, però l'únic que les va veure –abans de la guerra civil, però– fou el senyor Marià Ribas. De fet, els únics que investigaren abans que ell aquests indrets, Josep M. Folch i Torres i Felicià Xarrié, no diuen absolutament res al respecte. I els posteriors investigadors consultats, com hem vist, tampoc. Això significaria, segons aquesta possibilitat, que desaparegueren o que foren destruïdes.

Per informacions facilitades recentment pel senyor Antoni Planas Moragas (a) *Calons*, sabem que al Turó Bonavista, en els anys previs a la guerra civil, s'havia extret gran quantitat de sauló. Cal tenir en compte que en aquest lloc el sauló aflora a pocs centímetres de la superfície i que, per tant, resulta de fàcil extracció. Segons sembla, el propietari dels terrenys aleshores, el ja referenciat senyor Joan Marí Corominas, va permetre aquestes explotacions a canvi de pràcticament res, ja que aleshores no es valorava aquesta matèria primera.² No seria

impossible, doncs, que en el decurs d'aquestes explotacions s'haguessin destruït fàcilment uns elements tan fràgils com són aquestes suposades tombes de *tegulae*.

Si aquestes sepultures foren vistes per Marià Ribas en un lloc ja alterat per la presència de les mateixes extraccions, en l'actualitat resulta impossible confirmar o no la seva existència, atesa l'absència de cap altra documentació que en faci referència.

Amb tot, hi ha un altre element indirecte que ens pot ajudar a l'hora d'aportar alguna informació més. Al Museu de la Caça de Can Botey de Premià de Dalt (de caràcter privat) es guarda, entre moltes altres coses, un petit lot de ceràmica procedent del poblat ibèric de la Cadira del Bisbe, recuperat durant les recerques del Grup Arqueològic de Vilassar de Dalt, és a dir, durant la dècada de 1940, i del qual oferim una mostra a la fig. 2, a baix. Aquest grup és interessant perquè conté l'únic lot de terrissa romana imperial trobat a la Cadira del Bisbe, segons manifestà inequívocament el senyor Josep Botey (EPD), un dels col·laboradors del Grup Arqueològic de Vilassar de Dalt d'aleshores. Fins i tot, ens mostrà els llocs de trobada d'aquests materials.³ Aquestes troballes està previst que siguin objecte d'un estudi específic en un futur proper (COLL, en preparació).

Sigui com sigui, en l'estat actual dels nostres coneixements tan sols hem pogut oferir tota una sèrie d'especulacions. Hauran de ser noves recerques que, en un futur, esperem que puguin aportar una informació científicament més sòlida que la presentada aquí.

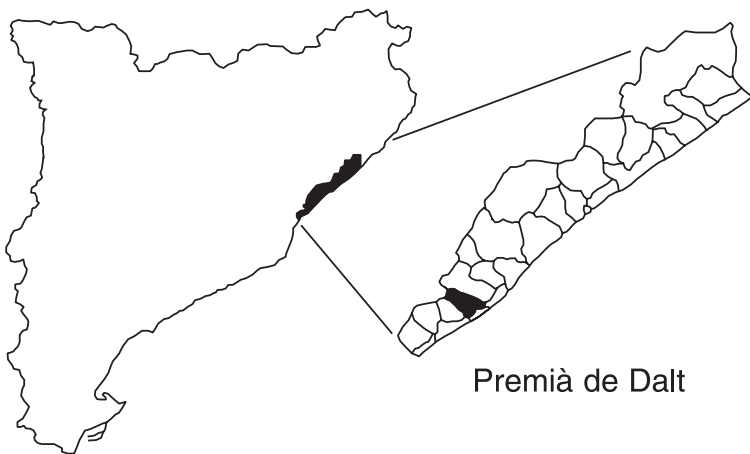
Premià de Mar, setembre de 2009

NOTES

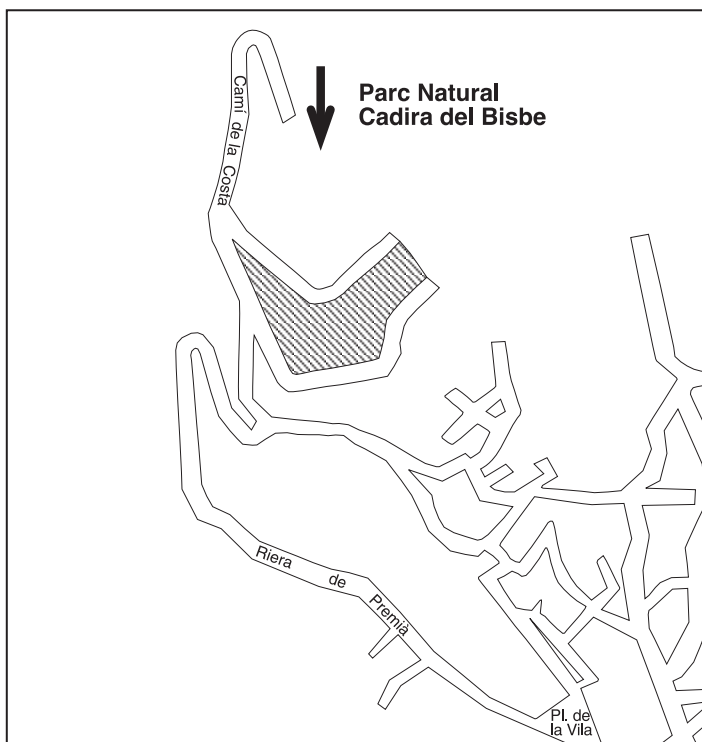
- 1.- Que aleshores era el propietari dels terrenys ocupats per la Cadira del Bisbe.
- 2.- Volem deixar constància del nostre agraïment a Valerià Pujol Villà i, sobretot, a Antoni Planas Moragas, per les informacions orals que ens han facilitat.
- 3.- Volem deixar constància del nostre agraïment al senyor Josep Botey per la seva amabilitat.

BIBLIOGRAFIA

- COLL, R. *El poblat ibèric de la Cadira del Bisbe (Premià de Dalt, el Maresme): història de la investigació i estat de la qüestió*. AECC (Premià de Mar 1988).
– *Història arqueològica de Premià* (Premià de Mar 2004).
– “Materials arqueològics del poblat ibèric de la Cadira del Bisbe dipositats al Museu de la Caça de Premià de Dalt”, *XXVI Sessió d’Estudis Mataronins*. Museu-Arxiu de Santa Maria. Mataró (en preparació).
- COLL, R.; MONTLLÓ, J.; BOSCH, M. «El poblat ibèric de la Cadira del Bisbe (Premià de Dalt, El Maresme). Vuit anys de recerca (1992-2000)», *Fonaments*, 10-11 (Catarroja 2003-2004), 161-211.
- COLL, R.; PREVOSTI, M.; MONTLLÓ, J.; CAZORLA, F. *Història i salvaguarda d’un jaciment ibèric: la Cadira del Bisbe. Catàleg de l’exposició*. AECC (Premià de Mar 1997).
- ESTRADA, J. *Vías y poblamiento romano en el área metropolitana de Barcelona* (Barcelona 1969).
- PREVOSTI, M. *Cronologia i poblament a l’àrea rural d’Iluro*. 2 vols. (Mataró 1981).
- RIBAS, M. *El poblament d’Ilduro. Estudi arqueològic i topogràfic des dels temps prehistòrics fins a la destrucció d’Iluro*. IEC (Barcelona 1952).

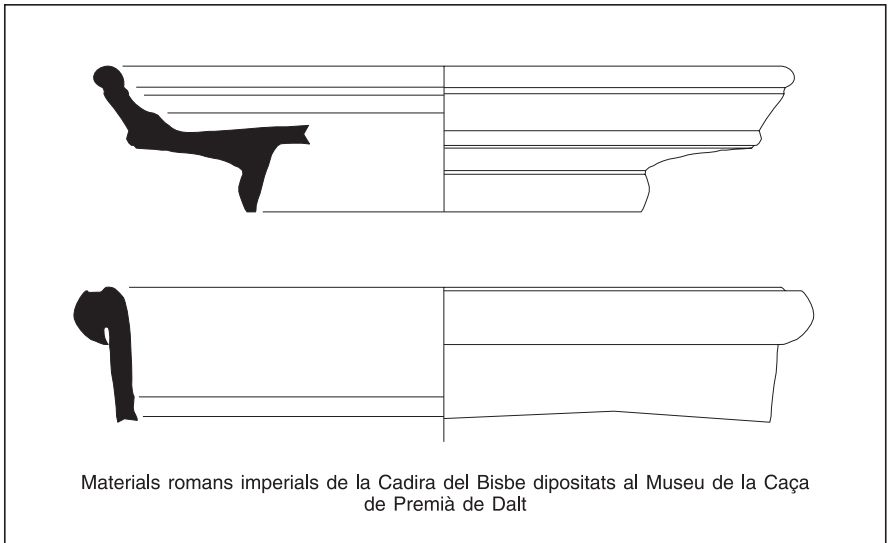
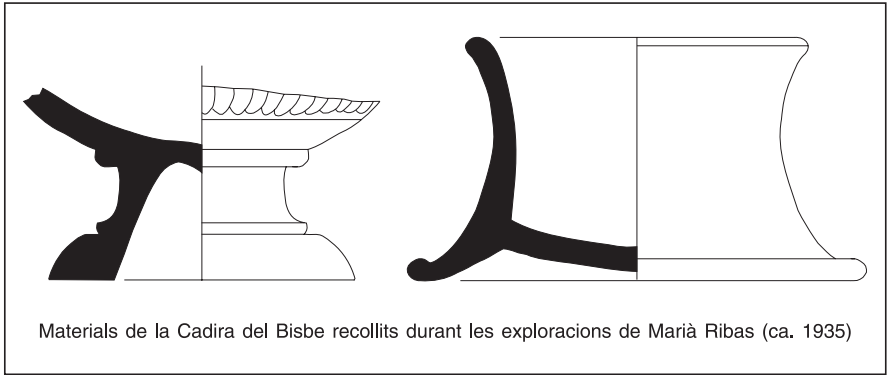
Premià de Dalt

➔ Situació del poblat ibèric de la Cadira del Bisbe

 Àrea del Turó Bonavista

Fig. 1

0 5 cm.

Fig. 2